

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
Σύσταση CommDH/R(2001) 19 της 19.9.2001

του Επιτρόπου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
για τα δικαιώματα των αλλοδαπών που επιθυμούν να εισέλθουν σε κράτος μέλος του
Συμβουλίου της Ευρώπης και για την εκτέλεση των αποφάσεων απέλασης

Ο Επίτροπος για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου ενεργώντας σύμφωνα με την [Απόφαση \(99\) 50 της Επιτροπής Υπουργών για τον Επίτροπο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης](#), η οποία υιοθετήθηκε στις 7.5.1999 (εν συνεχεία αποκαλούμενη «Απόφαση»),

Έχοντας διαπιστώσει στα πλαίσια των διαφόρων ταξιδιών του και επισκέψεών του στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης ένα κοινό πρόβλημα που αφορά στην πλειοψηφία των κρατών μελών, δηλαδή την επικίνδυνη νομική και ανθρωπιστική κατάσταση των αλλοδαπών που επιθυμούν να εισέλθουν στην επικράτεια των κρατών μελών,

Υπενθυμίζοντας ότι τα προβλήματα αυτά έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο πολλών εργασιών στους κόλπους του Συμβουλίου της Ευρώπης και ιδιαίτερα συστάσεων της Επιτροπής των Υπουργών,

Διαπιστώνοντας όμως ότι δεν έχει βελτιωθεί ουσιαστικά η κατάσταση από την υιοθέτηση από την Επιτροπή Υπουργών της Σύστασης R (94) 5 «για τις κατευθυντήριες αρχές που πρέπει να διέπουν την πρακτική των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης όσον αφορά στους αιτούντες άσυλο που φθάνουν στα ευρωπαϊκά αεροδρόμια»,

Υπενθυμίζοντας ότι οι συνθήκες περιορισμού της προσωπικής ελευθερίας των αιτούντων άσυλο και άλλων ανθρώπων στις ζώνες αναμονής των αεροδρομίων αποτέλεσαν αντικείμενο διαφόρων ερευνών της [Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης και τιμωρίας](#) (εν συνεχεία αποκαλούμενη (ΕΠΒ),

Λαμβάνοντας υπόψη το επίκαιρο έργο της Επιτροπής της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης για τις Μεταναστεύσεις, τους Πρόσφυγες και τη Δημογραφία, η οποία επεξεργάζεται έκθεση με τον τίτλο «Εξανθρωπισμός των διαδικασιών απέλασης των παράνομων μεταναστών και των απορριφθέντων αιτούντων άσυλο»,

Υπενθυμίζοντας ότι ο Επίτροπος για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου διοργάνωσε στο Στρασβούργο από τις 20 έως τις 22 Ιουνίου 2001 σεμινάριο στο οποίο συζητήθηκαν οι «Αρχές των δικαιωμάτων του ανθρώπου που εφαρμόζονται στον περιορισμό της προσωπικής ελευθερίας των αλλοδαπών που επιθυμούν να εισέλθουν στην επικράτεια ενός κράτους μέλους του Συμβουλίου της Ευρώπης και στην εκτέλεση των αποφάσεων απέλασης»,

Υπενθυμίζοντας ότι στο σεμινάριο αυτό συμμετείχαν οι εκπρόσωποι των εθνικών και διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων, οι κυβερνητικοί εμπειρογνώμονες, οι εκπρόσωποι των επαγγελματικών συνδικάτων, μεταξύ των οποίων το συνδικάτο των πιλότων των αεροπορικών γραμμών του Βελγίου, οι εκπρόσωποι της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες καθώς και τα μέλη της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, το προσωπικό της Γραμματείας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και της ΕΠΒ,

Υπενθυμίζοντας ότι οι συμμετέχοντες στο σεμινάριο εξέτασαν το νομικό πλαίσιο και την πρακτική που αφορά στους αλλοδαπούς που βρίσκονται στα σύνορα ενός κράτους μέλους, λαμβάνοντας υπόψη ειδικότερα την [Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου](#), τη [Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων](#) αλλά επίσης τις εθνικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις καθώς και τις σχετικές διατάξεις του [Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης](#),

Λαμβάνοντας υπόψη ότι το άρθρο 3 (ε) της Απόφασης ορίζει ότι ο Επίτροπος για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου «εντοπίζει τις πιθανές ανεπάρκειες του δικαίου και της πρακτικής των κρατών μελών όσον αφορά στο σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου που αποτυπώνονται στα κείμενα του Συμβουλίου της Ευρώπης, ενθαρρύνει την αποτελεσματική εφαρμογή αυτών των κανόνων από τα κράτη μέλη τα οποία συνδράμει, με τη συγκατάθεσή τους, στις προσπάθειές τους να θεραπεύσουν αυτές τις ανεπάρκειες»,

Λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 8-1 της Απόφασης διατυπώνει τις ακόλουθες συστάσεις:

I. Δικαιώματα των αλλοδαπών που φθάνουν στα σύνορα ενός κράτους μέλους

1. Κάθε αλλοδαπός που φθάνει στα σύνορα οιαδήποτε κράτους μέλους του Συμβουλίου της Ευρώπης δικαιούται μεταχείριση που σέβεται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και αποκλείει τον κατ' αρχή χαρακτηρισμό του ως εγκληματία ή παραβάτη του νόμου.

2. Με την άφιξή του, κάθε άνθρωπος, του οποίου αμφισβητείται το δικαίωμα εισόδου, πρέπει να ακουστεί, εάν είναι αναγκαίο με τη συνδρομή διερμηνέα που εξασφαλίζει το κράτος άφιξης, ώστε να είναι σε θέση, ανάλογα με την περίπτωση, να υποβάλει αίτημα ασύλου, που περιλαμβάνει το δικαίωμά του να συμπληρώσει το φάκελό του αφού πρώτα πληροφορηθεί κατάλληλα, σε γλώσσα που κατανοεί, για τη διαδικασία που θα εφαρμοστεί. Κατά συνέπεια, κάθε επαναπροώθηση «στην έξοδο προς το αεροπλάνο» είναι απαράδεκτη.

3. Κάθε περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας πρέπει να αποτελεί την εξαίρεση. Η κράτηση πρέπει, όσο το δυνατό συχνότερα, να αντικαθίσταται από άλλα μέσα ελέγχου, όπως είναι η καταβολή εγγύησης, η εγγυοδοσία ή παρόμοια μέσα. Όταν η κράτηση αποτελεί το μοναδικό μέσο διασφάλισης της παρουσίας του αλλοδαπού δεν πρέπει να πραγματοποιείται με τρόπο συστηματικό σε αστυνομικό τμήμα ή σε φυλακή, εκτός εάν υπάρχει πραγματική αδυναμία. Στην περίπτωση αυτή δεν πρέπει να υπερβαίνει τον αυστηρώς αναγκαίο χρόνο που απαιτείται για τη μεταφορά του αλλοδαπού σε εξειδικευμένο κέντρο κράτησης.

4. Αναγνωρίζεται στους κρατούμενους αλλοδαπούς το δικαίωμα να επικοινωνούν με κάθε πρόσωπο της επιλογής τους για να το ενημερώσουν για την κατάστασή τους.

II. Συνθήκες κράτησης

5. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να εναρμονίσουν στο μέτρο του δυνατού τις εθνικές νομοθεσίες που αφορούν αφενός τις διαδικαστικές εγγυήσεις που αναγνωρίζονται στους αλλοδαπούς κρατούμενους και αφετέρου την ανώτατη διάρκεια κράτησης σε κάθε στάδιο της διαδικασίας.

6. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να αποφεύγουν να διατάσσουν την κράτηση στις ζώνες αναμονής των ασυνόδευτων ανηλίκων, των εγκύων, των μητέρων και των παιδιών τους, των ηλικιωμένων και των προσώπων με αναπηρίες στις ζώνες αναμονής. Ανάλογα με την περίπτωση, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι πρέπει να τοποθετούνται σε ειδικό κέντρο και να ενημερώνονται άμεσα για την κατάστασή τους οι δικαστικές αρχές. Δεν πρέπει να διαχωρίζονται τα μέλη της ίδιας οικογένειας.

7. Οι κρατούμενοι αλλοδαποί που αναμένουν την έκδοση απόφασης επί της αίτησής τους για είσοδο στο κράτος μέλος πρέπει να τοποθετούνται σε ειδικό κέντρο και σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να κρατούνται μαζί με τους κρατούμενους για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου. Το ίδιο ισχύει για όσους αναμένουν την εκτέλεση απόφασης απομάκρυνσης από την επικράτεια κράτους μέλους, εκτός από τις περιπτώσεις όσων απελευθύνονται μετά την έκτιση της ποινής και όσων κρατούνται στα σύνορα ενόψει της έκδοσής τους.

8. Ανεξάρτητα από τη διάρκεια της κράτησης κάθε κρατούμενος δικαιούται να έχει πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη έκτακτης ανάγκης εφόσον απαιτείται από την κατάσταση της υγείας του.

9. Τα κέντρα κράτησης δεν πρέπει να εξομοιώνονται με φυλακές.

10. Οι εθνικές αρχές υποχρεούνται να εγγυηθούν την μέγιστη διαφάνεια λειτουργίας των κέντρων κράτησης αναγνωρίζοντας τουλάχιστον δικαίωμα πρόσβασης σ' αυτά στις ανεξάρτητες εθνικές επιτροπές, στο Συνήγορο του Πολίτη ή στις μη κυβερνητικές οργανώσεις, στους δικηγόρους και στους συγγενείς των κρατούμενων. Κυρίως πρέπει να διασφαλίζεται ο τακτικός έλεγχος της λειτουργίας αυτών των κέντρων από τις δικαστικές αρχές.

11. Κρίνεται απαραίτητο τα κράτη μέλη όχι μόνον να εγγυώνται αλλά και να διασφαλίζουν στην πράξη το δικαίωμα άσκησης δικαστικής προσφυγής με την έννοια του άρθρου 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, όταν ο ενδιαφερόμενος αλλοδαπός ισχυρίζεται ότι οι αρμόδιες αρχές έχουν παραβιάσει ή κινδυνεύουν να παραβιάσουν κάποιο από τα δικαιώματα που εγγυάται η Σύμβαση. Αυτό το δικαίωμα στην άσκηση αποτελεσματικής προσφυγής πρέπει να διασφαλίζεται σε όλους όσους επιθυμούν να προσβάλουν μια απόφαση επαναπροώθησης ή απέλασης από την επικράτεια του κράτους άφιξης. Η άσκηση της προσφυγής αυτής πρέπει να αναστέλλει την εκτέλεση της απόφασης απέλασης τουλάχιστον όταν ο προσφεύγων επικαλείται παραβίαση των άρθρων 2 και 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

III. Εκτέλεση των μέτρων απέλασης

12. Η απέλαση, όταν εκτελείται, πρέπει να διέπεται από διαδικασία απόλυτα σαφή, που εξασφαλίζει σε κάθε στάδιο το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

13. Η καλλίτερη λύση για την αποφυγή μέσων που τραυματίζουν τους απελαυνόμενους, όπως επίσης και το προσωπικό που υποχρεούται να εκτελέσει τις σχετικές αποφάσεις, είναι ο εθελοντικός επαναπατρισμός.

14. Κατά την εκτέλεση μιας απόφασης απέλασης είναι θεμελιώδους σημασίας η ενημέρωση του ενδιαφερόμενου αλλοδαπού καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας για τις ενέργειες που πρόκειται να πραγματοποιηθούν ώστε να είναι σε θέση να προετοιμάζεται ψυχολογικά στην ιδέα της επιστροφής. Όπως ρητά ορίζει το [άρθρο 4 του 4^{ου} Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου απαγορεύονται οι ομαδικές απελάσεις](#).

15. Δεν πρέπει να απειλούνται όσοι αλλοδαποί πρόκειται να απομακρυνθούν από την επικράτεια κράτους μέλους προκειμένου να πεισθούν να εισέλθουν στο μεταφορικό μέσο. Σε κάθε περίπτωση απαγορεύεται στο προσωπικό που είναι επιφορτισμένο με την εκτέλεση της απόφασης απέλασης να φορά μάσκες που εμποδίζουν τον εντοπισμό του.

16. Το προσωπικό των κέντρων κράτησης, καθώς και οι αξιωματούχοι των μεταναστευτικών υπηρεσιών ή των υπηρεσιών συνοδείας πρέπει να έχουν την κατάλληλη κατάρτιση, που αποσκοπεί στη μείωση στο ελάχιστο των κινδύνων που συνεπάγεται η άσκηση βίας .

17. Σε κάθε περίπτωση απαγορεύονται:

- η χρήση κάθε μέσου επικίνδυνου να προκαλέσει ασφυξία ή πνιγμό (όπως τσιρότου, φίμωτρου, κάσκας, μαξιλαριού κλπ) καθώς και η χρήση αερίου, αναισθητικού ή διεγερτικού. Πρέπει επίσης να αποφεύγονται η χρήση μέσων περιορισμού της ελευθερίας κινήσεων του απελαυνόμενου καθώς μπορεί να προκαλέσουν ασφυξία,

- η χρήση ηρεμιστικών ή ενέσεων χωρίς προηγούμενη ιατρική εξέταση και συνταγογράφηση από ιατρό.

18. Κατά την απογείωση και την προσγείωση του αεροπλάνου πρέπει να απαγορεύεται η για λόγους ασφαλείας χρήση χειροπέδων στους δια της βίας απελαυνόμενους.

Ο Επίτροπος για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου καλεί τις αρχές των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης να λάβουν υπόψη τις προαναφερόμενες συστάσεις στα πλαίσια της επεξεργασίας και συγκεκριμένης εφαρμογής των εθνικών νομοθεσιών και πρακτικών τους.